

De positie van het groene onderwijs

Briefadvies aan de Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, 30 januari 2002

Excellentie,

Met dit briefadvies maakt de raad zijn bezorgdheid bij u kenbaar over de huidige discussie met betrekking tot de positie van het 'agrarisch onderwijs'. In de voortvarend verlopende discussie is besluitvorming in voorbereiding over een onderwijsvoorzieningenstructuur die over een periode van vele decennia is gegroeid. Drastische veranderingen - in concreto onderbrenging bij het departement van OCW - zijn daarbij niet uitgesloten, zo merkt de raad.

In de nu ingezette discussie wordt het begrip 'agrarisch onderwijs' gebruikt hetgeen naar de mening van de raad voorbij gaat aan de ontwikkeling van het traditionele landbouwonderwijs naar een bredere invulling die zich richt op voedsel en groen. Het onderwijs richt zich zowel op voedselproductie als op onder meer natuur, landschap, cultuurhistorie, recreatie en leefbaarheid. Dit als 'groen onderwijs' aan te duiden onderwijs (zoals ook uw ministerie dat doet in de LNV-beleidsbrief 'Groen onderwijs 2010') speelt, mede door deze verbreding, een belangrijke rol in de herstructurering van het landelijk gebied. De onderwijsinstellingen zijn als kennisinstituut een betekenisvolle factor.

Inhoudelijke integratie van het groene onderwijs met ander onderwijs is van wezenlijke betekenis voor het landelijk gebied. Deze integratie vindt momenteel in versnelde mate plaats en onderbrenging van het groene onderwijs bij OCenW zou naar de mening van de raad niet bijdragen aan een versterking van deze integratie maar wél bestaande voordelen en potenties van de groene onderwijsvoorzieningenstructuur aantasten. De raad licht zijn standpunt hieronder verder toe.

Overigens merkt de raad op dat hij in een nog uit te brengen advies over 'fooddelta' nader zal ingaan op de rol van het wetenschappelijk onderwijs ten aanzien van voedsel en groen.

Integratie is nodig en vindt plaats

In eerdere adviezen (met name in het advies 'Het belang van samenhang', 2000) heeft de raad geconstateerd dat de agrarische sector vermaatschappelijkt en interne gerichtheid in de agrarische sector slecht is voor het landelijk gebied. Dit geldt zeker ook voor het groene onderwijs. Echter, wij constateren dat het groene onderwijs versneld een ontwikkeling doormaakt naar het brede domein van natuur, ruimte, woon- en leefomgeving én de food en non-food keten waarbij alle schakels van productie, bewerking, afzet/retail ontwikkeld zijn. Hetzij door de groene scholen zelf hetzij in samenwerking met andere partijen in het landelijk gebied waaronder de R.O.C.'s. Het slechten van barrières voor integratie tussen groen en ander onderwijs acht de Raad voor het Landelijk Gebied van groot belang. Wij constateren dat de barrières in snel tempo verdwenen zijn en dat de groene scholen uitstekende netwerkspelers zijn geworden. Van overheidswege ingrijpen

in deze maatschappelijke ontwikkeling kan contraproductief uitwerken.

De raad meent dat u uw rol als vakminister voor het groene onderwijs intensiever zou moeten en kunnen vervullen door versterking van de inhoudelijke sturing met daarbij extra aandacht voor integratie. Versterking van de inhoudelijke aansturing vereist naar de mening van de raad:

- een structurele organisatorische voorziening binnen het departement die zorg draagt voor de inhoudelijke aansturing van het groene onderwijs vanuit de diverse beleidsdirecties
- een budget voor de inhoudelijke aansturing dat los staat van het budget voor de voorzieningenstructuur en ingezet wordt voor innovatie
- nadrukkelijker invulling van de eigenstandige rol van het departement als kennisbank voor het groene onderwijs
- versterking van de relaties met het niet-groene onderwijs, mede gericht op verder stimulering van het integratieproces

Structuur van OCenW biedt onvoldoende (ontwikkelings)mogelijkheden

De onderbrenging van het groene onderwijs bij OCenW zal naar de mening van de raad niet bijdragen aan een sterkere integratie tussen het groene en het overige onderwijs terwijl wél bestaande voordelen en potenties van de groene onderwijsvoorzieningenstructuur zouden worden aangetast. De raad verwijst voor zijn stellingname ook naar het recent uitgebrachte advies 'Kleurrijk onderwijs voor de groene sector' van de Onderwijsraad. In dat advies wordt de trendsettende rol van het groene onderwijs beschreven. Tevens wordt geconstateerd dat de onderwijsvoorzieningenstructuur zoals die in het groene onderwijs bestaat, 'onmiskkenbare voordelen en potenties' heeft. De Onderwijsraad stelt over deze 'voordelen en potenties':

De instandhouding ervan na onderbrenging bij OCenW mede hangt mede af van de mate waarin recht gedaan wordt aan de volgende uitgangspunten, die de structuur en de werking van het onderwijsbeleid respectievelijk van het ministerie van OCenW betreffen:

- 1. De minister van OCenW versterkt de reeds geldende tendens om ruimte te maken voor een structuur gericht op een verticale beroepsonderwijskolom aanvullend op de horizontale structuur die nu voorop staat.*
- 2. De minister van OCenW benadert monosectorale instellingen ruimhartiger.*
- 3. De minister van OCenW versterkt de reeds aanwezige tendens om verscheidenheid en variëteit in besturingsvormen ten aanzien van de verschillende onderdelen van het beroepsonderwijs te verdisconteren. De neiging van het ministerie van OCenW om, zoals elke grote overheidsorganisatie, te denken en te handelen in termen van uniformiteit en harmonisatie, kan wellicht worden omgebogen naar het verschaffen van ruimte en differentiatie. Voor het agrarisch onderwijs kunnen andere arrangementen relevant zijn dan voor andere beroepssectoren. Er is geen reden om één model aan alle beroepssectoren op te leggen.*

Binnen het departement van OCenW zijn ontwikkelingen gaande die voor het gehele beroepsonderwijs zouden kunnen leiden tot condities

zoals het groene onderwijs die nu al kent. Deze condities zijn nu echter niet aanwezig. Vooralsnog ziet de raad bij het ministerie van OCenW geen geneigdheden om afstand te doen van breed opgezette multidisciplinaire opleidingen. Deze zijn strijdig met de schaal die wij voor het landelijk gebied essentieel achten. De raad meent dat bij onderbrenging bij het departement van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen de condities niet langer gegarandeerd zijn die hebben geleid tot de waardevolle rolvulling van het groene onderwijs ten aanzien van de functies in het landelijk gebied.

Ook de erkende voortrekkersrol van het groene onderwijs binnen het gehele onderwijs (tot uiting gekomen in de verticale beroepsonderwijskolom, kleinschaligheid, invoering kwalificatiestructuur) komt onder druk te staan door onderbrenging bij het ministerie van OCenW. Feitelijk zou deze onderbrenging betekenen dat het groene onderwijs in het verlengde van zijn innoverende rol in het onderwijsveld, óók de innovatie van de structuur van OCenW moet gaan versnellen. De raad acht dit een te grote belasting voor het groene onderwijs, zeker in combinatie met de vernieuwingen die nu binnen het groene onderwijs, het landelijk gebied en de food- en non-foodketen gaande zijn. Het groene onderwijs is in deze fase van de ontwikkelingen in het landelijk gebied te belangrijk om ook de rol van katalysator voor ontwikkelingen binnen OCenW op zich te nemen.

Advies

De raad adviseert u:

1. als vakminister de aansturing van het groene onderwijs - conform de aanbevelingen van de Onderwijsraad - te versterken, met name door
 - een structurele organisatorische voorziening binnen het departement te scheppen die zorg draagt voor de inhoudelijke aansturing van het groene onderwijs vanuit de diverse beleidsdirecties
 - een budget voor de inhoudelijke aansturing in te stellen dat los staat van het budget voor de voorzieningenstructuur en ingezet wordt voor innovatie
 - de eigenstandige rol van het departement als kennisbank voor het groene onderwijs nadrukkelijker in te vullen
 - de relaties met het niet-groene onderwijs te versterken, mede gericht op stimulering van het integratieproces
2. als vakminister langs deze inhoudelijke lijn integratie tussen groen en ander onderwijs te stimuleren en
3. de bestaande sterke structuur van de onderwijsvoorzieningen te handhaven door zélf de verantwoordelijkheid voor deze voorzieningen te blijven nemen.

Voor de Raad voor het Landelijk Gebied,

hoogachtend,

prof. H.J.L. Vonhoff, voorzitter
mr. W.J. Kooy, secretaris

cc. Vaste Commissie voor Landbouw, Natuurbeheer en Visserij
cc. Vaste Commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen

